

Затвердженню ЕОТ органом місцевого самоврядування обов'язково має передувати експертиза економічної обґрунтованості тарифів проведена незалежною експертною організацією, що має відповідний статус.

Основними завданнями експертизи є:

- встановлення достовірності народної інформації;
- виявлення неефективних і необґрунтованих витрат;
- визначення шляхів зниження собівартості;
- розробка системи програмних заходів щодо усунення виявлених порушень;
- рекомендації щодо визначення тарифу для населення залежно від соціально-економічних умов регіону, включаючи розрахунок коштів на виплату субсидій.

Експертний висновок і має слугувати регуляторному органу, тобто органу місцевого самоврядування основою для формування тарифів на житлово-комунальні послуги.

1.Чернышов Л.Н. Ценовая и тарифная политика в жилищно-коммунальном хозяйстве. – М.: Книжный мир, 1998. – 248 с.

2.Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України (редакція від 11.09.2003 р.).

Отримано 01.12.2005

УДК 65.9 (2) 441

О.В.ДИМЧЕНКО, канд. екон. наук

Харківська національна академія міського господарства

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО ЗМІСТУ ТАРИФНОЇ СИСТЕМИ НА ОСНОВНІ ВИДИ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Розглядаються деякі питання переходу до ринкових умов підприємств житлово-комунального господарства з точки зору перегляду системи ціноутворення.

Перехід до ринкових умов в Україні зумовив радикальний перегляд цін і тарифів на послуги, що надаються підприємствами та організаціями житлово-комунального господарства (ЖКГ).

Для привнесення у систему цін і тарифів на основні види житлово-комунальних послуг реального економічного змісту з 1992 р. у сфері ЖКГ проводиться їх лібералізація. З метою часткового вирішення назрілих проблем, започаткування реальних кроків до ринкових перетворень, 15 лютого 1994 р. КМУ прийняв програмну постанову "Про перехід на систему сплати за житло і комунальні послуги і до адресних субсидій на відшкодування цих витрат окремим верствам населення",

згідно з якою плата за житло та тарифи на комунальні послуги поступово підвищуються до рівня повного відшкодування реальних витрат підприємств. Практична реалізація постанови шляхом поетапного підвищення тарифів для населення почалася наприкінці 1994 р., коли рівень відшкодування населенням витрат знизився до 50%.

До 1995 р. КМУ встановлював розміри змін тарифів на ці послуги, а конкретні тарифи визначали місцеві органи влади, виходячи із затверджених урядом граничних коефіцієнтів. З 1996 р. плата за комунальні послуги відповідно до постанови КМУ від 25 грудня 1996 р. "Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін і тарифів" визначається місцевими органами влади.

Система цін і тарифів у ЖКГ диференційована за трьома групами споживачів: населення, бюджетні організації, підприємства. Тарифи на всі види послуг для бюджетних організацій та підприємств набагато перевищують тарифи для населення.

Важливим кроком для методичного забезпечення розробки цін і тарифів стало запровадження у травні 1997 р. "Інструкції з планування, обліку і калькулювання собівартості послуг на підприємствах і в організаціях ЖКГ" [2].

Незважаючи на появу нормативних актів, регулюючих процес ціноутворення у ЖКГ, зокрема "Порядку формування тарифів на послуги централізованого водопостачання та водовідведення" Наказ Держбуду України №139 від 27.06.2001р., "Про затвердження методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості робіт (послуг) на підприємствах і організаціях ЖКГ" Наказ Держбуду України № 47 від 06.03.2002 р. [3], залишається багато дискусійних питань, по яких досі немає єдиної, обґрунтованої, законодавчо закріпленої професійної думки.

У зв'язку з переходом країни до ринкової економіки перестала діяти система дотацій з державного бюджету у галузь ЖКГ. На міські ради та їх виконавчі комітети покладено відповідальність перед мешканцями територіальної громади міста за ефективне управління комунальним майном [1].

Існують різні точки зору щодо вирішення даної проблеми [4-6], однак значним недоліком існуючої системи регулювання тарифів залишається те, що органи місцевого самоврядування, яким делеговано повноваження щодо управління комунальною власністю територіальної громади, не формулюють останнім стратегічних цілей їх діяльності, тому у комунальних підприємств нема докладної інвестиційної програми. Крім того, залучення громадськості до процесу прийняття рі-

шень з питань комунального обслуговування – це необхідна умова виведення комунальних підприємств з кризи сталого недовіри населення, неплатежів за спожиті комунальні послуги, недофінансування з боку міської влади, зниження якості послуг.

Практика свідчить, що у більшості випадків, утворення тарифів здійснюється шляхом додавання до розрахункової собівартості певного відсотка рентабельності. Певна річ, що так звана "розрахункова собівартість", яка застосовується для цілей оподаткування, значно відрізняється від собівартості як економічної категорії для економічного і фінансового аналізу. Досі залишаються невирішеними питання: які витрати формують собівартість комунальних послуг для ціноутворення:

- витрати, що входять до складу собівартості реалізованих послуг;
- витрати, що входять до складу виробничої собівартості;
- чи до виробничої собівартості слід додати ще операційні та фінансові витрати підприємств ЖКГ?

Крім того, така форма визначення тарифів (витрати + рентабельність) не стимулює комунальні підприємства до зниження собівартості, тому що прибуток, який входить до складу тарифу прямо пропорційний витратам підприємства, тобто воно зацікавлено у зростанні собівартості.

Слід також зазначити, що в світовій практиці вже відмовилися від показника собівартості як визначального фактора тарифного регулювання.

Наприклад, у Великобританії тарифи визначаються установленим стелі цін (price cap). У США тарифи на житлово-комунальні послуги регулюються рентабельністю капіталу (rate of return regulation).

У Франції застосовують метод участі у прибутку (profit sharing regulation), тобто тарифи встановлюються, виходячи з прогнозу витрат та корегуються на засадах моніторингу витрат та прибутків. При цьому не останню роль відіграє принцип цінової конкуренції між житлово-комунальними підприємствами, що не можливо поки що на Україні, виходячи з монополістичного характеру ЖКГ.

Крім того, ще не всі споживачі обладнали приміщення лічильниками, тому комунальним підприємствам залишається вигідно не інвестувати кошти у відновлення основних фондів з метою зниження відсотків втрат ресурсів на шляху до споживача, а списання їх на собівартість, яку й повинні оплачувати користувачі.

Таким чином, головними положеннями, якими повинні користуватися органи місцевої влади при встановленні тарифів на житлово-комунальні послуги, на нашу думку, повинні бути:

- розроблення заходів, спрямованих на активізацію участі громадськості, ознайомлення територіальної громади з існуючими проблемами комунальних підприємств, можливість залучення їх до процедури затвердження тарифів;
- створення належних умов як для виробництва послуг, так і для їх споживання;
- відображення у цінах і тарифах споживчих властивостей та якості надаваних послуг шляхом їх диференціації;
- врегулювання різниці між тарифами для населення, бюджетних організацій та підприємств;
- встановлення тарифів на фіксований термін для усунення ситуації економічної невизначеності;
- розробка системи моніторингу щодо відстеження виконання підприємствами обов'язків щодо якості обслуговування споживачів;
- розробка диференційованої системи оплати комунальних послуг залежно від платоспроможності населення.

1. Програма розвитку та реформування житлово-комунального господарства м. Харкова на 2003-2010 рр. (Колектив авторів під керівництвом Шутенка Л.М., Бабаєва В.М., Семенова В.Т.). – Харків: ХНАМГ, 2003. – 205 с.

2. Інструкція з планування обліку калькулювання собівартості послуг на підприємствах і в організаціях ЖКГ від 03.05.1997.

3. Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості робіт (послуг) на підприємствах і в організаціях житлово-комунального господарства: Наказ Держбуду України №47 від 06.03.2002.

4. Тормоса Ю.Г. Ціни та цінова політика. – К.: КНЕУ, 2001. – 282 с.

5. Лисенко Н.М., Бабак А.В. Собівартість комунальних послуг у бухгалтерському обліку та ціноутворенні // Аспекти тарифної реформи. – 2003. – № 4. – С.13-19.

6. Корінев В.Л. Цінова політика підприємства. – К.: КНЕУ, 2001. – 123 с.

Отримано 28.11.2005

УДК 65.9 (2)

В.В.КНЯЖЕЧЕНКО, Е.И.СЛАВУТА

Харьковская национальная академия городского хозяйства

ФОРМИРОВАНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБОСНОВАННЫХ ТАРИФОВ В ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНОМ ХОЗЯЙСТВЕ: ОПЫТ И ПРОБЛЕМЫ

Рассматривается опыт внедрения в практику хозяйствования жилищно-эксплуатационных организаций дифференцированных тарифов, возникающие при этом сложности и возможные пути дальнейшего совершенствования ценовой политики.

Формирование рыночной экономики и ее эффективное функционирование предполагает наличие системного подхода к внедрению принципов рыночной экономики во всех сферах экономических отношений. С этой точки зрения жилищное хозяйство Украины является